

Nr 380.

Av herr Åman, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän sjukförsäkring, m. m.

I det av Kungl. Maj:t genom proposition nr 312 framlagda förslaget till allmän sjukförsäkring har bl. a. förordats, att enligt den obligatoriska försäkringen skall utgå ett enhetligt sjukpenningbelopp vid sjukdom bestämt till 3 kr. 50 öre om dagen (för sjukpenningförsäkrade under 18 år liksom för folkpensionärerna 2 kr. om dagen). Därjämte skola i förekommande fall utgå maketillägg med 2 kr. och barntillägg med 50 öre per barn och dag. Sjukkasemedlem skall vidare äga frivilligt försäkra sig för ett tilläggsbelopp av resp. 1: 50, 3: — och 4: 50 kr. om dagen. Till den frivilliga försäkringen skall enligt förslaget utgå statsbidrag å 20 procent. Det sålunda förordade systemet har bl. a. motiverats med att det vore principiellt riktigast att — när staten med sin tvångsmakt och med stora kostnader inför en allmän sjukförsäkring — den endast skall svara för att alla garanteras en viss minimistandard vid sjukdom men överlämna åt den enskilde att själv ombesörja vad som kräves därutöver. Genom den obligatoriska försäkringen skulle medborgaren tillförsäkras en dylik minimistandard.

Mot regeln om en enhetlig sjukpenning av den föreslagna storleken har invänts, att den skulle medföra å ena sidan en betydande överförsäkring för vissa grupper och å ena sidan en avsevärd underförsäkring, särskilt å de dyrare orterna. Invändningen om överförsäkring torde, såsom ock närmare påvisats i propositionen, icke böra tillmätas större vikt.

Invändningen att medborgarna å de dyrare orterna icke skulle erhålla full täckning för sina oundgängliga och omedelbara behov genom en sjukpenning om 3:50 kr. synes däremot befogad. I exempelvis Stockholm beräknas en ensamstående person för sitt uppehälle kräva ett fattigvårdsunderstöd av ca 140 kr. i månaden; en sjukpenning om 3:50 kr. om dagen motsvarar emellertid endast något över 100 kr. i månaden. Visserligen torde medborgarna i allmänhet äga en viss egen ekonomisk motståndskraft, men deras egna resurser behöva vara ganska betydande, om de skola förslå vid mera långvariga sjukdomsfall. Då sjukpenningen ensam icke förslår till att betala nödiga löpande utgifter och de andra utgifter, däribland hyreskostnader, för vilka den sjuke är bunden, kan vad man velat förhindra med den obligatoriska sjukförsäkringen inträffa, nämligen att medborgaren på grund av följderna av sjukdom blir nödsakad hänvända sig till fattigvården.

Syftet med den obligatoriska försäkringen skall enligt den principiella uppläggningsen vara att tillförsäkra medborgarna en minimistandard, men uppenbar risk finnes för att detta önskemål icke blir uppfyllt på de dyrare orterna. Den synnerligen tilltalande demokratiska tanke som ligger bakom propositionen, nämligen att medborgarna i landet vid sjukdom skola behandlas lika, blir av denna anledning icke realiserad; på grund av de avsevärda växlingarna främst i bostadskostnaderna innebär enhetsbeloppet 3:50 kr. i verkligheten ett till värdet olika stort understöd för medborgarna på skilda orter.

På grund härav synes det lämpligt att — på sätt skett beträffande de tidigare vid innevarande års riksdag godkända beloppen för de nya folkpensionerna — till sjukpenningen anknyta behöfliga bostadstillägg. I fråga om dessa tillägg torde lämpligen kunna användas den indelning av riket i fem bostadskostnadsgrupper som skall ligga till grund för bostadstilläggen till den allmänna ålderspensionen. Till grundbeloppet å 3:50 kr., som skulle utgå utan tillägg på den billigaste bostadskostnadsorten, skulle kunna för de följande fyra dyrare bostadskostnadsorterna anknytas bostadstillägg å resp. 0:50, 1:—, 1:50 och 2:— kr. Den totala sjukpenningförmånen skulle därigenom i de fem kostnadsgrupperna komma att utgöra resp. 3:50, 4:—, 4:50, 5:— och 5:50 kr. De föreslagna siffrorna ha den fördelen, att de äro enkla, samtidigt som spännvidden på skalan av bostadstillägg väl överensstämmer med den som skall gälla inom folkpensioneringen. På det lägre sjukpenningbeloppet, 2:— kr., liksom på hempningen synas bostadstilläggen böra utgöra resp. 0:25, 0:50, 0:75 och 1:— kr.

En fråga som här inställer sig är, om icke avgiften till sjukförsäkringen vid ett bostadskostnadsgraderat sjukpenningssystem bör åtminstone i någon mån variera allt efter storleken av den totala sjukpenningförmånen. Inom folkpensioneringen skall icke förekomma någon gradering av avgiften ur ifrågavarande synpunkt: personer å olika bostadskostnadsorter med samma årsinkomst betala lika stor avgift men kunna, då de uppnått föreskriven ålder eller blivit invalider, komma att på grund av bostadstilläggen erhålla pensioner till högst varierande belopp. Inom sjukförsäkringen synes det emellertid komma att mera påtagligt te sig som en orättvisa, om medborgarna å olika orter, vid samma avgiftsbetalning, erhöle större eller mindre sjukpenningförmåner. På grund härav torde lämpligen avgiften till sjukförsäkringen böra bestämmas så, att de försäkrade själva få svara för en icke alltför obetydlig del, exempelvis 50 procent, av den försäkringsmässiga kostnaden för bostadstillägget. Detta kommer att medföra, att totalavgifterna bli av olika storlek å orter med olika höjd på bostadstillägget eller utan sådant tillägg.

Det system med bostadstillägg som här föreslagits skulle icke nämnvärt minska den administrativa enkelhet, som utmärker det i propositionen framlagda förslaget och för övrigt utgjort ett av huvudmotiven för detta. Någon besvärlig och irriterande indelning av alla sjukkasemedlemmarna i sjukpenning-

klasser alltefter deras inkomster kommer alltså icke i fråga. Inom det alldeles övertvägande antalet lokalsjukkasområden kommer för huvudgruppen av de sjukförsäkrade endast att finnas *ett* sjukpenningbelopp och *ett* däremot svarande avgiftsbelopp för samtliga försäkrade. Det antal lokalsjukkasområden där två sjukpenningbelopp resp. två avgiftsbelopp böra tillämpas — det blir i allmänhet fråga om landsbygdsområden vari ingå tätorter — torde, såsom framgår av indelningen i folkpensionsortgrupper, bli ytterst fåtaliga, kanske komma de endast att utgöra några procent av hela antalet. Icke heller inom dessa lokalsjukkasområden synes tillämpningen av två skilda grundbelopp komma att vålla några särskilda svårigheter. Medlemsförteckningarna i sjukkasorna komma att upprättas efter mantalsförteckningarna; av de senare torde omedelbart framgå, i vad mån medlemmarna äro bosatta inom den del av sjukkasområdet som har det högre sjukpenningbeloppet (tätorten) eller inom den som har det lägre (den egentliga landsbygden).

Emot ett system med bostadstillägg har anförts, att det skulle öka risken för överförsäkring i dyrorterna. Emellertid synas icke heller de sjukpenningbelopp, som här föreslås för dyrorterna, vara av en sådan höjd, att överförsäkringsrisken blir aktuell annat än för en till antalet mycket obetydlig befolkningsgrupp. En sjukpenning av 5:50 kr. per dag för en ensamstående förvärvsarbetande vuxen person i Stockholm torde sålunda näppeligen locka till missbruk av försäkringen annat än i rena undantagsfall.

Föredragande departementschefen har i propositionen (s. 139) varit inne på tanken att anknyta bostadstillägg till sjukpenningen men ansett att denna väg icke för närvarande borde beträdas. Med hänsyn till det förut anförda synes emellertid ånyo böra undersökas, om icke propositionsförslaget skulle kunna kompletteras på denna punkt. Den kostnadsökning för statsverket, som föranledes av bostadstilläggen, torde icke bli av en sådan storleksordning, att den får utgöra hinder mot tankens realiserande.

Under återopande av det anförda hemställer jag,

att riksdagen, jämte det riksdagen antager det genom propositionen framlagda förslaget till lag om allmän sjukförsäkring, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville förelägga nästkommande års riksdag förslag till sådan komplettering av nämnda lag, att till sjukpenningen enligt lagen anknytas bostadstillägg i enlighet med vad ovan sagts.

Stockholm den 29 oktober 1946.

Valter Åman.